

Tihomil Maštrović

Kodifikacija hrvatskoga jezika u međunarodnome kontekstu

Pregledni rad

Review article

UDK 811.163.42:[34.018-027.543

Osvrt na prošlost nastojanja za međunarodno priznanje hrvatskoga jezika pokazat će da ona traju još tamo od devetnaestoga stoljeća, odnosno od hrvatskoga narodnoga preporoda, pa eto, sve do naših dana. Ishode tih nastojanja negativno je odredilo donedavno hrvatsko političko okružje, stoga je dugotrajnost dosadašnjih hrvatskih neuspjelih nastojanja spram međunarodnoga priznanja hrvatskoga jezika bila prvenstveno vezana uz političke i ideologijske odrednice hrvatske političke povijesti, obilježene podređenim političkim položajem Hrvatske u međunarodnome okružju. Jezik se, kao temeljna označnica nacionalnoga identiteta, Hrvatima s utjecajnih političkih motrišta osporavao na tragu svih onih austrofilskih, ugarskofilskih, srbofilskih i jugofilskih političkih interesa, a izostanak slobodne i suverene hrvatske države bio je favorizirajući faktor upravo tih i takvih nastojanja (Maštrović 2012).

Okolnosti međunarodne recepcije hrvatskoga prava na vlastiti jezik znatno su se poboljšale od godine 1991., stvaranjem Republike Hrvatske. Premda je Ustavom iz 1991. hrvatski jezik u Hrvatskoj utvrđen kao službeni jezik, bilo je potrebno ostvariti i njegovu međunarodnu kodifikaciju, odnosno njegovo međunarodno priznanje. To se nije dogodilo 1991., nego tek godine 2008., kada je napokon hrvatskomu jeziku dodijeljen samostalni jezični kod u međunarodnome sustavu kodificiranih jezika (Ježić 2013: 108-111).

Ključne riječi: hrvatski jezik, kodifikacija, međunarodno priznanje hrvatskoga jezika

1.

Upornost kojom se i u punih sedamnaest godina postojanja hrvatske države negiralo postojanje hrvatskoga jezika te ga se međunarodno nije priznalo, unatoč tomu što Ustav Republike Hrvatske precizno određuje *hrvatski jezik* kao službeni jezik hrvatske države i jedini službeni jezik te zemlje,¹ pokazatelj je nastojanja kojim se na međunarodnome planu hrvatski jezik pokušavao utopiti u jednoj umjetnoj jezičnoj tvorevini kao što je tzv. *srpskohrvatski jezik*, nastaloj u Jugoslaviji, državnoj zajednici koja je prethodila slobodnoj, neovisnoj i demokratskoj Hrvatskoj. Drugim riječima, negiranje *hrvatskoga jezika* u bliskoj povijesti za sobom je u pravilu nosilo i snažne političke konotacije nastavku otpora ravnopravnom i samostalnom uključivanju hrvatskoga naroda i njegove države u međunarodnu zajednicu suverenih naroda. Zapravo, nije pogrešno reći da je upornost nekih međunarodnih političkih ali i stručnih tijela, napose onih iz sveučilišnih krugova, u negiranju hrvatskoga prava na vlastiti jezik konačno bila u velikoj mjeri utemeljena na političkim, bolje reći politikantskim spekulacijama s jezikom, tom temeljnom odrednicom nacionalnoga identiteta svakoga naroda, pa tako i hrvatskoga. Naprosto, spremno se zaboravljalo da na standardološkoj razini hrvatski i srpski jezik nisu i nisu nikada ni bili isti jezik, no unatoč tome uporno se nastojalo negirati sve razlike tih jezikâ. Hibrid *srpskohrvatski jezik*, kao uostalom i svaki drugi politički konstrukt, nikada nije postojao kao jedan standardni jezik, a uporaba naziva *srpskohrvatski jezik* i njegovih donedavnih kodova *scr* i *scc*, određena međunarodnim jezičnim kodom u svjetskim razmjerima uporabe jezikâ, nije razlučivala hrvatsku književnu i znanstvenu produkciju od srpske. Na većini slavističkih katedri u svijetu hrvatski je jezik najčešće bio tumačen tek kao inačica nepostojećega zajedničkoga *srpskohrvatskoga jezika*, pri čemu su uporno prešućivane i potirane brojne razlikovne osobitosti hrvatskoga jezika.

Znamo li unitarističke političke odrednice komunističke Jugoslavije, političkoga krajolika u kojemu se nisu osobito poštivale činjenice vezane uz ključna nacionalna obilježja hrvatskoga naroda, kao i nastavno interese nekih europskih političkih sila oblikovanih nakon uspostave Republike Hrvatske, a sadržanih u političkim projektima tipa „Zapadni Balkan“, „Jugo-sfera“, „Region“, „Jugoistočna Europa“ itd., lako se može zaključiti da je unitarizacija hrvatskoga i srpskoga jezika bila, a nažalost u nekim važnim europskim, ne samo političkim

¹ Prvi stavak čl. 12. Temeljnih odredbi Ustava Republike Hrvatske (pročišćeni tekst) glasi: „U Republici Hrvatsko u službenoj je uporabi hrvatski jezik i latinično pismo“.

nego i sveučilišnim krugovima, još uvijek jest favorizirajući faktor onih političkih utopija koje nisu htjele, ili pak još uvijek ne žele prepoznati i prihvatiti hrvatski nacionalni, politički i kulturni identitet (Maštrović 2013).

S druge strane potrebno je reći i to da se uspostavom Republike Hrvatske s hrvatske strane očekivao odrješitiji stav spram međunarodnoga priznanja hrvatskoga jezika, no on je u dobrom dijelu izostao. Zahvaljujući takvu nerazumljivom neznanju i nehaju državnih tijela, izostali su i glasniji prosvjedi na izmišljeni, naprosto karikaturalni BKS-jezik (Bosnisch/Kroatisch/Serbisch, odnosno bosanski/hrvatski/srpski jezik) kojim nikada nitko nije govorio, ali ga se unatoč tome sustavno favorizira na sveučilištima nekih europskih zemalja (npr. Austrije) ili ga se pak još uvijek uporno koristi u sudnici Međunarodnoga krivičnoga suda za bivšu Jugoslaviju osnovanoga 1993. u Den Haagu. Jezična politika i praksa Haaškoga tribunala pokazuju da važna međunarodna institucija pod okriljem Ujedinjenih naroda smatra da Bošnjaci, Crnogorci, Hrvati i Srbi govore istim jezikom. Primjedbe osumnjičenika da se prevoditelji služe jezikom koji nije i osumnjičenikov jezik uglavnom ostaju bez odgovora (Katičić 2012). Umjesto odlučnoga zalaganja za međunarodno priznanje hrvatskoga jezika, pa i nakon međunarodnoga priznanja hrvatskoga jezika 2008., javnosti su s najviših mjesta upućivane nemušte poruke, kakva je npr. ona što ju je godine 2010. odaslala vlada Jadranke Kosor slanjem prijevoda pravne stečevine EU-a na hrvatski (vrijednih osam milijuna eura) Srbiji i Crnoj Gori, čime se zapravo Europi posredno poručivalo da nema šumova u komunikaciji između hrvatskih, srpskih i crnogorskih govornika jer je to zajednički, i jednom i drugom i trećem narodu razumljiv jezik.

Nadalje, čak je, i to uz potporu Ministarstva kulture Republike Hrvatske, godine 2010. tiskan knjižni uradak u kojem se nastoji „stručno“ dokazati da hrvatski jezik zapravo ne postoji, već smatra da Hrvati, Srbi, Bošnjaci i Crnogorci govore jednim te istim *srpskohrvatskim jezikom* te u tom smislu kao argument svoje teze ističe: „Budući da je oznaka srpskohrvatski od 19. st. ustaljeni naziv u lingvistici, ona ima prednost naspram bilo koje druge potencijalne oznake.“ (Kordić 2010: 125-128). Hrvatski su se jezikoslovci u nizu stručnih članaka energično suprostavili takvim politikantskim provokacijama. Ipak, navedena je teza naišla na velik odjek u nekim jugonostalgicnim hrvatskim medijima. Tragična je činjenica da je hrvatsko Ministarstvo kulture novčano omogućilo tiskanje knjige s tom tezom, puno više negoli je to činjenica da je netko nedobronamjeran odlučio napisati knjigu o temi koju ne razumije, pišući ju zasigurno iz neznanstvenih pobuda.

Kada je u pitanju struka, mora se neizostavno naglasiti da ni tu stvari nisu uvijek bile dobro posložene, premda je mlada hrvatska državna nezavisnost stvorila hrvatskomu jezikoslovlju i filologiji općenito mnogo povoljnije uvjete, nego što su bili oni u prethodnoj južnoslavenskoj državnoj zajednici, ali to nije došlo do izražaja u hrvatskome informativnom prostoru koliko bi moglo i koliko bi se očekivalo jer su u hrvatskoj intelektualnoj sredini, ali i kod nekih uglednih slavista u svijetu, još glasno prisutni i utjecajni ne samo različiti publicisti i novinari jugoslavenske, hrvatskim nacionalnim interesima nesklone provenijencije već i neki znanstvenici koji nisu pripravnici doista napustiti stara gledanja, sadržana u pomanjkanju odlučnosti za nove znanstvene zamahe prema dojučerašnjem ideologiziranom pristupu jezičnim pitanjima, skrivenoj više ili manje u težnji da se ne odustane od aktualizacije serbokroatistike i prijašnjih pogleda na hrvatski jezik, što je naprosto manje pitanje njihova neznanstvenoga diskursa, a više iskaz loših političkih navika, prvenstveno unitarističke jugonostalgije, njihove intelektualne tromosti, ali, recimo i to glasno, njihova odustajanja od znanstvene čestitosti.

Umjesto *hrvatskoga jezika* u različitim se okolnostima njegova službenog korištenja u inozemstvu uporno nudio tzv. *sprskohrvatski jezik* ili pak neobični, zapravo.

Ovdje valja dometnuti i to da je stari argument protivnika hrvatske jezične norme i zagovor za stvaranje i održavanje artificijelnog i ideologijski određenog *sprskohrvatskoga* ili pak bizarnog BKS-jezika kao nekakav supstitut za *hrvatski jezik* (osobito na sveučilištima u Austriji) *BKS-jezika*, u tome što postoji zajednička razumljivost srodnih jezika. Protivnici zasebnosti *hrvatskoga jezika* ističu to rado, usprkos mnogobrojnim leksičkim, sintaktičkim, prozodijskim i pravopisnim razlikama između triju normiranih južnoslavenskih jezika. Zagovornici „unitarnog“ jezika međutim zaboravljaju da se Česi i Slovaci mogu sporazumijevati svaki na svome jeziku, što vrijedi i za Dance i Šveđane, ali takva razumljivost nije dovela do utapanja u neki zajednički *češkoslovački* ili *danskošvedski* jezik (Hlavač 2006.). Zagovor *sprskohrvatskog* i/ili *BKS-jezika* zapravo je ponovni pokušaj da se jezično zbliže i „pomire“ narodi iz republika bivše Jugoslavije, Hrvatske, Bosne i Hercegovine, Srbije i Crne Gore s ciljem stvaranja nove zajedničke državne zajednice. Pri tome se zaboravlja kako će se upornim nametanjem politike jezičnoga unitarizma postojeće napetosti prije uvećati nego smiriti.

2.

Dojučerašnje nepriznavanje hrvatskoga jezika predstavlja ozbiljnu prepreku u svim oblicima jezične komunikacije izvan hrvatskih državnih granica. To je posebice razvidno na onim stranim sveučilištima na kojima se, osim u iznimnim slučajevima, hrvatski jezik ne priznaje kao zasebna činjenica, pa slijedom toga nije moguće njegovo zasebno studiranje. Nadalje, u knjižničarstvu prije 2008. nije bilo međunarodnih osnova za artikuliranje hrvatskih fondova knjiga u svjetskim knjižnicama, što je brojnim korisnicima svjetskih knjižnica otežavalo mogućnost dobijanja uvida u knjižnu produkciju na hrvatskome jeziku, a ista poteškoća postojala je u razmjeni bibliografskih zapisa među knjižničnim bazama. Između činjenice da je u Ustavu Republike Hrvatske *hrvatski jezik* naveden kao službeni jezik u Hrvatskoj i činjenice da nije postojalo odgovarajuće međunarodno priznanje hrvatskoga jezika u svjetskim tzv. ISO-standardima, već je za ono što se imalo smatrati hrvatskim jezikom određeno hibridnim oblikom jezika sadržanom u nazivu *srpskohrvatski jezik*, međunarodni subjekti u pravilu su se opredjeljivali za to drugo.

Valjalo je odmah nakon uspostave hrvatske države iskoristiti sve stručne i pravne mogućnosti da se napokon hrvatskome jeziku u međunarodnim ISO standardima dodijeli samostalni jezični kod, kojega posjeduju svi međunarodno priznati jezici svijeta. Mnoge hrvatske kulturne ustanove i društva, pa i brojne političke udruge, kao i brojni Hrvati iz dijaspor (ponajviše iz SAD-a i Kanade) upućivali su zahtjeve Međunarodnome tijelu za norme ISO 639-2 u Washingtonu za promjenu postojećega stanja.

Nalazeći da je stanje međunarodne nepriznatosti hrvatskoga jezika zaista neodrživo, jedna od najvažnijih hrvatskih kulturnih ustanova, Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, ustanova koju se, poput srodnih ustanova u svim drugim zemljama, u svijetu prepoznaje kao kompetentna tumača nacionalne kulture (što nažalost nije uvijek slučaj u Hrvatskoj), odlučila je godine 2008. poslati zahtjev nadležnim međunarodnim tijelima da se promijeni status hrvatskoga jezika u svijetu, da se hrvatski jezik napokon međunarodno prizna, unatoč svim ranijim neuspjelim pokušajima u tom smislu. Zahtjev za izmjenu međunarodnoga jezičnoga koda za hrvatski jezik podnesen je Međunarodnome

tijelu za norme ISO 639-2 Registration Authority sa sjedištem u Washingtonu, tijelu nadležnom za kodifikaciju jezika u međunarodnome kontekstu.²

Inicijativi za međunarodno priznanje hrvatskoga jezika Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pridružio se i nadležni hrvatski državni zavod za normiranje – Hrvatski zavod za norme, a pokrenuto je i usuglašivanje zajedničkoga zahtjeva za izmjenom postojećih međunarodnih kodova za jezike s Narodnom bibliotekom Srbije i s Institutom za standardizaciju Srbije. Četiri ustanove, dvije hrvatske i dvije srbijanske, zajednički su zatražile da se dotadašnji naziv *srpskohrvatski jezik* i postojeće troslovne oznake njegovih “varijanti“ iz norme ISO 369-2 za bibliografsku upotrebu izmijene; naime do tada se za hrvatski jezik upotrebljavala oznaka (kod) *scr* koja je bila skraćunica za *Serbo-Croatian-Roman* dok se za srpski jezik koristila oznaka *scc*, skraćunica za *Serbo-Croatian-Cyrillic*. Od Međunarodnoga tijela za norme ISO 639-2 zatraženo je dopisom od 7. travnja 2008. da se provede usklađivanje oznaka navedenih jezika s oznakama (kodovima) u ostalim dijelovima norme ISO 639, na način kako to najbolje odgovara realitetu vremena i nacionalnim interesima svih stranaka potpisanih u zahtjevu, tako da se umjesto dotadašnjeg *srpskohrvatskoga jezika* u međunarodnu klasifikaciju jezika uvedu dva potpuno odvojena jezika: *hrvatski jezik* (s kodom *hrv*) i *srpski jezik* (s kodom *srp*) (Maštrović 2012.).

Odgovor iz Washingtona nije trebalo čekati dugo. Službenim dopisom od 17. lipnja 2008. godine Međunarodno tijelo za norme ISO 639-2 Registration Authority u Washingtonu i njegovo savjetodavno tijelo Joint Advisory Committee

² Ideja za međunarodno priznanje hrvatskoga jezika iznesena je u rujnu 2007. na sastanku prof. dr. sc. Tihomila Maštrovića, glavnog ravnatelja Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu i mr. sc. Sretena Ugričića, direktora Narodne biblioteke Srbije, održanom u Helsinkiju prigodom održavanja godišnje Konferencije ravnatelja europskih nacionalnih knjižnica – CENL-a (Conference of European National Librarians). Tom su prigodom utvrdili zajedničke interese i polazišta za promjenu postojećeg stanju u međunarodnoj klasifikaciji jezika kad su u pitanju nacionalni jezici, *hrvatski* i *srpski*. „Već 11. ožujka 2008. Tihomil Maštrović sazvao je u Zagrebu sastanak predstavnika dviju nacionalnih knjižnica koje su predstavljali on i Sreten Ugričić te predstavnika dvaju nacionalnih normiranih tijela. Potom su u travnju Tihomil Maštrović i ravnatelj Hrvatskoga zavoda za norme Dragutin Funda te Sreten Ugričić i direktor Instituta za standardizaciju Srbije Ivan Krstić potpisali zahtjev da se odbaci naziv *srpsko-hrvatski jezik* iz međunarodne bibliografske uporabe, kao i oznake *scr* i *scc*, te da se uvede oznaka *hrv* za hrvatski jezik i *srp* za srpski kao jedine valjane oznake i za bibliografsku i za terminološku uporabu. Istog je mjeseca Sreten Ugričić posjetio Library of Congress u Washingtonu, Authority za ISO 639-2 i uz usmeno objašnjenje predao službeni zahtjev sa četirima potpisima tomu tijelu.“ (Ježić 2013: 110).

potvrđuju prihvaćanje zajedničkoga zahtjeva dviju nacionalnih knjižnica i nadležnih državnih zavoda za norme Hrvatske i Srbije te donose odluku kojom se odbacuje daljnja upotreba *srpskohrvatskoga jezika* s oznakama *scr* za hrvatski i *scc* za srpski jezik i određuju nove oznake, odnosno novi kodovi: *hrv* za hrvatski i *srp* za srpski jezik, kao jedine važeće oznake. Tom odlukom srpskohrvatski jezični sklop izbrisan je iz daljnje upotrebe, a dva odvojena jezika, *hrvatski* i *srpski* sa svojim odvojenim oznakama dobili su sva prava i mogućnosti daljnje nesmetane uporabe. Tako je npr. odmah u svjetskim bibliografskim bazama podataka napokon određena nacionalna oznaka za hrvatski jezik – *hrv*. Ta se odluka počela primjenjivati od 1. rujna 2008.³

3.

Međunarodno priznanje hrvatskoga jezika i s tim u svezi određivanje kôda *hrv* za hrvatski jezik za javnu upotrebu u cijelom svijetu značajno je postignuće. Na inicijativu i zahtjev središnje hrvatske knjižnice (uz suradnju Hrvatskoga zavoda za norme) postignuto je da se hrvatskome jeziku u međunarodnome prometu dodijeli status istovjetan kao i svakom drugom međunarodnom priznatom jeziku. Nipošto ne treba zaboraviti da je međunarodno priznanje hrvatskoga jezika ostvareno nakon dugotrajnih prethodnih pregovora, brojnih ponovljenih zahtjeva i obrazlaganja o postojanju hrvatskoga jezika kao nezaobilazne činjenice hrvatske nacionalne i kulturne opstojnosti. Kako rekosmo, mnogi su u prošlosti pokušavali izmijeniti neodgovarajući položaj hrvatskoga jezika, no dosad, unatoč brojnosti tih pokušaja upućenih Međunarodnome tijelu za norme ISO 639-2 u Washingtonu, i Hrvata iz domovine, hrvatskih institucija i različitih udruga, ali i onih vrijednih nastojanja što su ih poduzimali Hrvati u dijaspori, rezultata nije bilo. Ipak, eto tek godine 2008., dodjelom zasebnog jezičnog koda napokon je priznata neovisnost hrvatskoga jezika, jezika na kojem je ostvarena pozamašna pisana baština, i književna i znanstvena, prepoznatljiva po svome hrvatskom nacionalnom identitetu, hrvatskome kulturnom nasljeđu u europskom i svjetskom kulturnom krajoliku.

³ Sva dokumentacija vezana uz međunarodno priznanje hrvatskoga jezika iz 2008. i recepcija tog važnog postignuća kao i njegova raznolika medijska prezentacija objavljena je u knjizi *Međunarodno priznanje hrvatskoga jezika* (prir. Tihomil Maštrović i Lobel Machala), Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, Zagreb 2011., 288 stranica.

Kada se razmatra činjenica da je navedeno postignuće osobito važno za sudbinu hrvatskoga jezika u svijetu, za širu javnost ta se službena promjena koda, koja praktično znači puno međunarodno priznanje hrvatskoga jezika, može činiti bitnom samo za stručne, znanstvene, bibliografske, knjižničarske i nakladničke krugove. No učinci te male troslovne oznake kudikamo su dalekosežniji. Ulazak u međunarodne baze podataka s tim trima dragocjenim slovcima za hrvatski jezik znači isto što i za pojedinca osobna iskaznica, JMBG ili OIB. To je identifikacijski znak koji hrvatski jezik čini osobom! Prepoznatljivom, posebnom i, koliko god sličnom nekoj drugoj "jezičnoj osobi", ipak jedinstvenom i samo svojom! "Bratski zagrljaj" sa srpskim, silom nametan i politikom i uskogrudnošću međunarodne slavistike, ovime je znatno izgubio na svojoj, za Hrvate, neugodnoj čvrstini. Da će taj prisilni zagrljaj definitivno popustiti, potvrđuje činjenica da su i srpske institucije napokon napustile integralističku jezičnu politiku. Jer, kako rekosmo, istodobno je s međunarodnim priznanjem oznake *hrv* uvedena, na traženje Narodne biblioteke Srbije (i Instituta za standardizaciju Srbije), oznaka *srp* za *srpski jezik*. Time je ujedno hibrid *srpskohrvatski jezik*, taj „čudnovati kljunaš“ hrvatske jezične povijesti, nadajmo se, zauvijek nestao iz našeg okruženja. Eto tako, u knjižničarstvu, u bibliografijama i katalozima svih knjižnica svijeta, od Library of Congress u Washingtonu, s najvećom svjetskom bazom podataka, preko British Library, Bibliothèque nationale de France, Deutsche Nationalbibliothek, Österreichische Nationalbibliothek, do svake biblioteke i u najzabitijem kutku planeta, od sada se zna da se neko izdanje, neka knjiga, neka publikacija s oznakom *hrv* odnosi upravo na Hrvatsku ili dolazi iz Hrvatske, da potječe iz hrvatske kulture, književnosti i jezika ili se njima bavi.

4.

Pitanje koje, međutim, nije pogrešno postaviti ono je kako to da se ipak, uza sva kašnjenja, ipak konačno dogodilo međunarodno priznanje hrvatskoga jezika. U odgovoru na nj istaknuli bismo da je ovaj put zahtjev upućen 2008. nadležnom međunarodnom tijelu bio posve jasno oblikovan. Ne manje važno jest i to što je zahtjev došao nakon međunarodnoga priznanja hrvatske države, da je došao od najviše kulturne ustanove u državi – Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu, ujedno najpozvanije da artikulira zahtjeve koji se odnose ne samo na knjižničarsko stručno poslovanje i knjižničarske standarde od kojih su neki najuže povezani s nazivom jezika već i na sva ostala pitanja nacionalne kulture, od kojih je nedvojbeno pitanje međunarodnoga priznavanja hrvatskoga jezika jedno od najvažnijih, te od Hrvatskog državnog zavoda za norme. Zahtjev je sastavio prof.

dr. sc. Tihomil Maštrović, tadašnji glavni ravnatelj Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu, a potpisnik zahtjeva je i Hrvatski zavod za norme (direktor, dr. sc. Dragutin Funda) u čijoj je ovlasti tumačenje zakonskih regulativa u svezi s ISO-normama. Dakle, zahtjev za izmjenu međunarodnoga koda hrvatskoga jezika artikulirala je struka, a ne politička tijela. No, to vjerojatno ne bi bilo dostatno da taj zahtjev nisu podržale i supotpisale i komplementarne ustanove iz Republike Srbije: Narodna biblioteka Srbije (direktor: mr. sc. Sreten Ugričić) i Institut za standardizaciju Srbije (direktor: Ivan Krstić). Dakle, ukidanje dotadašnjeg zajedničkog *srpskohrvatskog jezika* zatražile su nadležne ustanove, i s hrvatske i sa srpske strane. Time su stvorene važne pretpostavke za uspjeh zajedničkog zahtjeva. I napokon: ovaj put zahtjev (kako je to bio slučaj u doba bivših jugoslavenskih država) nije bio artikuliran s ideoloških pozicija (sjetimo se samo jugokomunističkoga tzv. „bratstva i jedinstva“), već s pozicija istinskih stručnih, znanstvenih i životnih interesa jedne i druge strane (Ježić 2013: 108-111).

Uz onaj nacionalni, konkretni bibliotečni interes kolega iz Srbije sadržan je u činjenici da je dosadašnja praksa postojanja zajedničkog *srpskohrvatskog jezika*, s predviđenim inačicama u pismu, uz odgovarajuće međunarodne jezične kodove, u svjetskom bibliotekarstvu praktično značila i to da su se latinične knjige tiskane u Srbiji vodile kao hrvatske (a njih je oko 70% od ukupne produkcije knjiga u toj državi), a knjige tiskane ćirilicom u Hrvatskoj kao srpske. Ovo prvo, naravno, nije odgovaralo srbijanskoj strani te je ta činjenica za njih zasigurno jedan od važnijih razloga što su u potpunosti prihvatili inicijativu odvajanja jezika te izmjene jezičnih kodova. Jednako je važna i činjenica da su i srpske institucije napokon napustile integralističku jezičnu politiku. Jer, istodobno s međunarodnim priznanjem oznake *hrv*, uvedena je, na traženje Narodne biblioteke Srbije (i Instituta za standardizaciju Srbije), oznaka *srp* za srpski jezik. Dakle, uspjehu akcije kojom je ostvareno međunarodno priznanje i kasnija podjela u međunarodnoj klasifikaciji dva do jučer spojena jezika nedvojbeno su pripomogle i dvije srbijanske ustanove. Međunarodno priznanje hrvatskoga jezika povijesni je trenutak za hrvatski jezik, no sigurni smo da je to važan događaj i za srpski narod koji živi u našem susjedstvu (Katičić 2013: 97-102). Naši su jezici jezici u dodiru; bliski, ali i različiti, toliko različiti da svaki od njih ima svoju povijest, svoje osobitosti, svoj razvoj, svoje norme, svoje funkcionalne stilove, svoja

narječja, idiome i govore, svoje književnosti i svoje znanosti koje ih čine posebnima.⁴

5.

Znanstvene analize mnogih hrvatskih jezikoslovaca pokazuju da se hrvatski i srpski standardni jezici razlikuju u nizu aspekata, od grafije (latinica i ćirilica), fonetike (brojna pravila u akcentuaciji), gramatike i sintakse (stotinjak pravila), do morfologije (nekoliko stotina pravila) te do brojnih razlika u semantici. Razlike su i u pravopisu (iako oba jezika koriste fonološki pravopis, u hrvatskome je nazočno morfonološko načelo u nizu propisa, dok se srpski jezik sve više «fonetizira» u pravopisnim odredbama). Što se rječnika tiče, oko 40 % je različitih riječi koje su isključivo hrvatske ili srpske. Tako je npr. u rječniku od sto tisuća riječi oko četrdeset tisuća različito, dakle 40 %; po procjeni hrvatskoga jezikoslovca Dalibora Brozovića u korpusu od petsto tisuća riječi, hrvatski i srpski razlikuju se u sto pedeset tisuća leksema. U jezikoslovnoj literaturi kao grafički pokazatelj nepostojanja *srpskohrvatskoga* jezika poznat je primjer prijevoda djela švicarskoga psihologa C. G. Junga *Psihologija i alkemija*. Ta se knjiga, prevedena na hrvatski godine 1986., pojavila u srpskome prijevodu 1999., ali tako što je prevedena s hrvatskoga, a ne s njemačkoga izvornika. Hrvatski prijevod i srpski „prijevod prijevoda“ razlikuju se, čak ako se i zanemare razlike u pismu (latinica i ćirilica), i u dijalekatskoj osnovici standardnoga jezika (novoštokavski jekavski i novoštokavski ekavski), praktički na svakoj stranici knjige, u rječniku, pravopisu, sintaksi i semantici. Budući da je često u uporabi analogija po kojoj bi odnos *hrvatskoga* i *srpskoga* bio sličan onomu britanskoga i američkoga *engleskog* jezika, nesuvislost te usporedbe vidljiva je odmah već u tome što je prijevod s britanskoga na američki *engleski* (i obratno) jednostavno nemoguć, pa je dakako i navedena prispodoba naprosto smiješna.

Hrvatski i srpski književni jezici imali su svoje zasebne tijekomove standardizacije koji su se preklapali tek u nekoliko desetljeća života dvaju naroda u zajedničkoj državi. To što su se oba jezika iskristalizirala na osnovici

⁴ Standardni jezici Hrvata, Bošnjaka, Crnogoraca i Srba imaju, uz evidentne razlike u nizu aspekata, zajedničku novoštokavsku dijalektnu osnovicu (fonologiju, gramatički sustav, osnovni rječnik). Hrvatski jezik ponajprije obuhvaća standardni, odnosno književni ili opći hrvatski jezik te sve narodne govore kojima se služe Hrvati. Dijalektima čakavskoga i kajkavskoga narječja govore samo Hrvati, dok se štokavskim narječjem uz Hrvate služe i Bošnjaci, Srbi te Crnogorci.

novoštokavskoga dijalekta ne znači previše: jezikoslovlje je puno bliskih, a priznato različitih standardnih jezika nastalih na sličnoj ili istoj dijalekatskoj osnovici. Primjeri su za to bugarski i makedonski, norveški i danski, indonežanski i malajski, hindi i urdu, itd.

Najvažniji pozitivan učinak međunarodnoga priznanja hrvatskoga jezika, ostvarenoga godine 2008. primjerenom kodifikacijom hrvatskoga jezika, prepoznao se u dobrim vijestima pristiglim krajem 2010. iz Europske zajednice koja je prihvatila *hrvatski jezik* kao svoj 24. službeni jezik, čime je potvrđeno da se u međunarodnom okružju definitivno odustaje od dotadašnjeg tzv. *srpskohrvatskoga jezika*, što su čak predlagali i neki europarlamentarci. Opisujući događaje uoči očekivane odluke Jim Hlavač piše: „Postojale su bojazni da će se vratiti naziv *srpskohrvatski* ili da će se prednost dati drugome, novomu eufemizmu *bosanski-hrvatski-srpski* kao općem nazivu za jezike u Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini i u Srbiji i Crnoj Gori“ (Hlavač 2006: 96). Nasreću, to se ipak nije dogodilo. Da je hrvatski jezik postao službeni jezik EU-a, određeno je pregovaračkim poglavljem pod br. 34 – *Institucije* (zatvorenom u studenome 2010.) u kojem se određuje što sve države članice institucionalno dobivaju u sustavu Europske unije, odnosno koja im prava sudjelovanja pripadaju u Europskom parlamentu, Europskoj komisiji, Vijeću i u ostalim zajedničkim tijelima Unije, nakon potpisivanja Pristupnoga ugovora. *Ujedinjeni u različitosti* – moto je i jedna od osnovnih ideja Europske unije. Ulaskom u Europsku uniju 1. srpnja 2013. Hrvatska nije izgubila svoj nacionalni i kulturni identitet i nije se odrekla svoga jezika i svojih običaja. Naprotiv, Hrvatska je ulaskom u Europsku uniju svojom kulturom, običajima obogatila te donijela jezik koji će postati 24. službeni jezik Unije.

Posljedicom uspješnog pregovaranja hrvatskih pregovaratelja *hrvatski jezik* je dakle postao službeni jezik Europske unije i to je svakako jedan od najvećih uspjeha u pristupnim pregovorima Hrvatske. Tom prevažnom postignuću nedvojbeno je prethodilo međunarodno priznanje hrvatskoga jezika ostvareno 1. rujna 2008.

6.

Nakon Odluke kojom se hrvatski jezik uključuje u svjetske standarde, dodjelom zasebnog koda, svugdje će se u svijetu na brojnim sveučilištima gdje za taj jezik postoji interes napokon moći prisupiti njegovu kvalitetnom poznavanju i studiranju. Isto tako, znatno će se olakšati put pronalaženja hrvatskih knjiga i

lakšeg dolaženja do njih u svjetskim knjižnicama. Značaj i uloga nacionalnog kôda u bibliografskoj uporabi ogledat će se prvenstveno u činjenici da će temeljem toga postignuća hrvatska knjiga sada biti jasno određena u knjižnim fondovima svih svjetskih knjižnica, u različitim bibliografijama, u znanstvenim projektima, a osobito u školskim zavodima gdje se uči hrvatski jezik, u odgovarajućim dopunskim školama te na svim znanstvenim, stručnim, upravnim i političkim adresama relevantnim za pozicioniranje hrvatskoga jezika i hrvatske književne i znanstvene baštine u određivanju i oblikovanju sastavnica cjelokupnoga svjetskoga kulturnoga nasljeđa. Nova pozicija hrvatskoga jezika s obzirom na njegov nov, međunarodno prihvaćen standard, diljem svijeta značit će prije svega snaženje hrvatskoga nacionalnog identiteta te ravnopravnost hrvatskoga jezika među ostalim jezicima kao pretpostavke ravnopravnosti hrvatskoga naroda u međunarodnoj zajednici. Hrvatskim će se autorima, nakon ovog priznanja, prvi put u europskom i svjetskom kulturnom krajoliku dogoditi da ih se napokon prepoznaje kao hrvatske autore te da ravnopravno svojim radom nastave doprinostiti svjetskoj riznici znanja, istodobno unoseći u nju hrvatski nacionalnih trag, čime će i hrvatski nacionalni identitet u punom opsegu postati prepoznatljiv na globalnoj razini.

Ocjenjujući međunarodno priznanje hrvatskoga jezika, s obzirom na jezikoslovna povijesna iskustva, akademik Radoslav Katičić zaključuje: „To je priznanje doista velik uspjeh s obzirom na položaj u kojem smo bili prilično bespomoćni. Čak smo neko vrijeme, ne baš kratko, i sami sudjelovali u općem nepriznavanju hrvatskoga jezika, pa se sada prozivajući nas na to pozivaju. Seže to duboko u devetnaesto stoljeće, do u vrijeme kada se slavistika tek izgrađivala kao treća velika europska neofilologija. Slavistika naime nije priznavala svoju kroatistiku. Zanimljivo je da je isprva Šafařík vrlo ispravno uočio što je hrvatski jezik, ali je onda posve promijenio mišljenje i izbrisao ga iz svojega popisa slavenskih jezika. Jezik Hrvata uvrstio je u nj skupa s jezikom Srba kao jedan te isti slavenski jezik. Tomu se nije usprotivio ni Dobrovský, ni Kopitar, ni Miklošić. To je u slavistici ostalo mjerodavno. (...) Svaki drukčiji stav smatrao se je iracionalnim povodjenjem za osjećajima. (...) Ipak položaj se, vrlo polako i teško, počeo mijenjati. Životna je logika sada kada suverena država više nije strogo i formalno odbijala govor o hrvatskom jeziku, nego ga je čak upisala u svoj Ustav, koliko god u njoj bile prisutne, pa i utjecajne, snage koje prikriveno sve teže za tim da protiv velike većine u hrvatskoj jezičnoj zajednici, uz međunarodnu potporu, rade na tome da povrate staro znanje: da hrvatski jezik kao svoj i različit od srpskoga, crnogorskog i bošnjačkoga ne bude priznat i da ne bude dopušteno govoriti o

njem takvom, nego da se takav govor sankcionira – životna je logika sve više prevladavala i u međunarodnom prostoru. Na nekim sveučilištima u svijetu, od Australije do Mađarske i Poljske, hrvatski je jezik postao nastavni predmet, pa čak i studijski smjer.“ (Katičić 2013: 99-101)

U svjetlu izreke uglednoga hrvatskoga književnika i jezikoslovca Frana Kurelca izrečene u ozračju hrvatskoga narodnoga preporoda: *po jeziku narodi gospoduju, kad im ga oduzmeš – sluguju*, međunarodnim priznanjem hrvatskoga jezika ostvareno je prevažno postignuće za hrvatsku pisanu riječ, a hrvatski jezik, to najvažnije obilježje hrvatskoga nacionalnoga identiteta, napokon je dobio ravnopravan međunarodni suvereni položaj. Riječ je o događaju koji je za Hrvate gotovo jednako važan kao i priznanje Republike Hrvatske kao suverene međunarodno priznate države.

„Učinjen je korak izvanredno težak, a to je međunarodno priznanje hrvatskoga jezika,“ rekao je akademik Radoslav Katičić na svečanosti održanoj 30. rujna 2008. povodom tog događaja u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici, zaključujući da je taj događaj tako velik „da je teško i shvatiti i u punoj mjeri doživjeti tu znatnost ovoga trenutka,“ međutim, „nisu time riješeni svi problemi, nisu otklonjene teškoće i nas čeka još dug i naporan put jer jedno su odredbe, a drugo je njihovo unutrašnje prihvaćanje. No ipak, sada je obvezatno određeno da se ima prihvatiti hrvatski jezik. Druga je stvar što će to još dugo vremena, mnogo više nego što možemo mirno podnijeti njih, neki prihvaćati to protiv volje“ (Katičić 2011: 11).

7.

Nakon međunarodnoga priznanja hrvatskoga jezika u hrvatskome medijskom prostoru objavljeno je nekoliko desetaka članaka i tematskih razgovora o tom događaju. Ipak, to za opću javnu spoznaju o značajnom događaju nije bilo dostatno. Spoznavši da recepcija međunarodnoga priznanja hrvatskoga jezika nije onakva kakva bi uistinu morala biti, s obzirom na važnost ostvarenoga postignuća, Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu obratila se 26. lipnja 2009. Saboru Republike Hrvatske s prijedlogom da se dan 1. rujna u Hrvatskoj proglašava „Spomendanom međunarodnoga priznanja hrvatskoga jezika“ (Maštrović 2011: 231-270). Cilj ove inicijative bio je da se na taj način međunarodno priznanje hrvatskoga jezika utka u svijest i znanje svakog Hrvata i svakog građanina Republike Hrvatske.

Prijedlog Nacionalne i sveučilišne knjižnice podržali su i dali mu svoju suglasnost brojni ugledni čimbenici hrvatskoga javnoga, znanstvenoga i kulturnoga života; gotovo sva hrvatska sveučilišta: Sveučilište u Zagrebu (rektor prof. dr. sc. Aleksa Bjeliš), Sveučilište u Rijeci (rektor prof. dr. sc. Pero Lučin), Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku (rektorica prof. dr. sc. Gordana Kralik), Sveučilište u Zadru (rektor prof. dr. sc. Ante Uglešić), Sveučilište u Dubrovniku (rektor prof. dr. sc. Mateo Milković); pojedine visokoškolske ustanove: Učiteljski fakultet Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku (Katedra za hrvatski jezik, doc. dr. sc. Dubravka Smajić), Odjel za izobrazbu učitelja i odgojitelja predškolske djece Sveučilišta u Zadru (pročelnik doc. dr. sc. Robert Bacalja); brojne hrvatske nadbiskupije i biskupije: Zagrebačka nadbiskupija (mons. dr. Vlado Košić, pomoćni biskup zagrebački), Riječka nadbiskupija (mons. dr. Ivan Devčić, riječki nadbiskup), Varaždinska biskupija (mons. Josip Mrzljak, varaždinski biskup), Gospićko-senjska biskupija (mons. Mile Bogović, biskup gospićko-senjski), Požeška biskupija (mons. Antun Škovrčević, požeški biskup), Biskupski ordinarijat Krk (Valter Župan, biskup krčki), mons. Antun Bogetić, umirovljeni biskup porečki i pulski; stručna i umjetnička društva i ustanove: Hrvatsko filološko društvo (predsjednik prof. dr. sc. Stipe Botica), Hrvatska matica iseljenika (ravnateljica Danira Bilić), Društvo hrvatskih književnika (predsjednik Borben Vladović) te napokon i politička tijela; na prvom mjestu Predsjednik Republike Hrvatske (Stjepan Mesić) te Ministarstvo vanjskih poslova i europskih integracija Republike Hrvatske (ministar Gordan Jandroković). Svi su oni u svojim pismima podrške izrekli brojne pohvale zbog važnog postignuća (Maštrović 2011: 233-265).⁵

⁵ Tako prof. dr. sc. Gordana Kralik, rektorica Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku u svom pismu ističe da je „međunarodno priznanje hrvatskoga jezika od iznimnog značaja za hrvatsku akademsku i znanstvenu zajednicu i prepoznatljivost hrvatskih znanstvenika u europskoj i svjetskoj znanosti“ (Maštrović 2011: 233-234), a rektor Sveučilišta u Zagrebu prof. dr. sc. Aleksa Bjeliš naglašava: „Uvjeren sam kako će Vaša inicijativa i svi učinjeni naponi da hrvatski jezik bude međunarodno priznat, kao i da njegova važnost i snaga postane dio svijesti svakog Hrvata i građanina Reublike Hrvatske, biti prepoznati u Vladi Republike Hrvatske i Hrvatskom saboru te da će prihvatiti Vaš prijedlog da se 1. rujna proglasi spomendanom međunarodnog priznanja hrvatskoga jezika“ (Maštrović 2011: 248-249). Ravnateljica Hrvatske matice iseljenika Danira Bilić obavijestava da je Matica svoj ugledni godišnjak *Hrvatski iseljenički zbornik 2009.* posvetila važnom događaju međunarodnog priznanja hrvatskoga jezika „cijeneći da svi Hrvati i građani hrvatskog podrijetla u svijetu trebaju saznati za taj povijesni čin“. Ona nadalje piše da će 2008. godina „na znanstvenoj razini biti ponajviše zapamćena po tome što je 1. rujna došlo do međunarodnog priznanja hrvatskoga jezika. Taj događaj mnogi opravdano nazivaju drugim međunarodnim priznanjem Hrvatske. Od tada više nema nepostojećega,

Među mnogim lijepim riječima što su o navedenoj inicijativi, prihvaćajući je, napisali brojni hrvatski biskupi ovdje izdvajamo riječi krčkoga biskupa Valtera Župana: „Nadamo se da će međunarodno priznanje hrvatskoga jezika biti ne samo od važne pomoći u daljnjoj afirmaciji položaja naše države u međunarodnim odnosima, nego da će isto tako promicati i svijest o potrebi čuvanja hrvatskih nacionalnih interesa i identiteta hrvatskoga naroda u vlastitoj državi, koja je nastala izuzetnom hrabrošću, odlučnošću i velikodušnim darivanjem onih čije se žrtve nikada ne mogu zaboraviti“ (Maštrović 2011: 260-261).

Ipak, zanimljivo je da podrška nije došla od dvije za hrvatsku kulturu važne ustanove. Nije se oglasila Matica hrvatska, a s adrese Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti došao je dopis, što ga potpisuje tadašnji predsjednik HAZU-a akademik Milan Moguš u kojem se navodi da „Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti i njezin Razred za filološke znanosti ne smatraju da je tim činom od 1. rujna 2008. hrvatski jezik međunarodno priznat“ (Maštrović 2011: 266). Akademik Moguš takav stav obrazlaže na sljedeći način: „Nijedna država, nijedno sveučilište u Rusiji i zapadnoj Europi, nije tada [dakle: 1. rujna 2008. – op T. M.] priznalo samobitnost hrvatskoga jezika, pa ni Europska zajednica, čije Vijeće bi moralo donijeti tu odluku, nakon jednoglasnog pristanka svih država članica“ (Maštrović 2011: 266). Nasreću, akademik Moguš nije imao pravo. Naime, 1. rujna 2008. stvorene su pretpostavke za prihvaćanje hrvatskoga jezika kao ravnopravnog jezika u Europskoj zajednici, i ono je moglo uslijediti tek nakon usvajanja Pristupnog ugovora Republike Hrvatske Europskoj zajednici. Potpuno je nerealno i naivno bilo očekivati da će Europska zajednica priznanje hrvatskoga jezika očitovati prije negoli je Hrvatska pristupila Europskoj zajednici. Tako, eto,

nametnutog i unitarnog srpskohrvatskog jezika, odnosno hrvatskosrpskog jezika.“ (...) „Do priznanja našeg materinskog jezika dolazi u epohi u kojoj moderna hrvatska nacija teži ulasku u Europsku uniju, planetarnu višejezičnu zajednicu bez premca. Gledajući povijesno iskustvo Hrvata u drugom tisućljeću, koji izvan matične zemlje živi u tridesetak zemalja svijeta, uživajući blagodati višejezičnosti, a katkad u prošlosti zamjenjujući materinski jezik jezicima zemalja prijema, stoga vjerujemo kako će nam upravo to iskustvo dodira u trećem tisućljeću ublažiti neizvjesnu europsku budućnost naše zemlje“ (Maštrović 2011: 238-239). Predsjedništvo Hrvatskog filološkog društva u Zagrebu, izvještava njegov predsjednik prof. dr. sc. Stipe Botica, raspravljalo je o međunarodnom priznanju hrvatskoga jezika i jednoglasno je poduprlo inicijativu za proglašenje 1. rujna spomendanom, kao što je godine 1967. podržalo potpisivanje Deklaracije o položaju i nazivu hrvatskoga jezika, što je na tragu temeljne zadaće Društva, a to je upravo zaštita i njegovanje hrvatskoga jezika (Maštrović 2011: 252).

HAZU nije prepoznala važnost međunarodnoga priznanja hrvatskoga jezika, ostvarenoga godine 2008. Slijedom Akademijina nerazumijevanja toga prevažnog događaja, slijedio je zaključak Odbora za obrazovanje, znanost i kulturu Hrvatskoga sabora (predsjednik prof. dr. sc. Petar Selem) od 14. srpnja 2009. u kojem se navodi da se „za provedbu inicijative da se odlukom Hrvatskoga sabora 1. rujna proglasi Danom međunarodnog priznanja hrvatskoga jezika, nisu još stekli potrebni uvjeti“ te u obrazloženju naglašava da će „važna biti sudbina odluke međunarodnoga tijela za norme ISO-639-2, Registration Authority od 17. lipnja 2008. Osim toga, ovakvu odluku nije moguće donijeti bez da se u to uključe najvažnije hrvatske kulturne institucije, kao što su Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti i Matica hrvatska“ (Maštrović 2011 : 269). Dakle, nadležni su Saborski odbor dva razloga motivirala da ne donese odluku o spomendanu; prvi – ne zna se kakva će biti daljnja sudbina odluke međunarodnoga tijela za norme, i drugi: HAZU i MH nisu uključene u tu inicijativu. Događaji koji slijede, srećom, pokazali su da osporovatelji inicijative da Sabor Republike Hrvatske spomendanom obilježi međunarodno priznanje hrvatskoga jezika nisu bili u pravu.

Kad je o recepciji važnog događaja riječ, važno je spomenuti i to da je uredništvo Matičina časopisa za književnost, umjetnost i kulturu *Kolo* reagiralo tako što je objavilo tematski dvobroj (5-6/2012.) o položaju hrvatskoga jezika s tekstovima istaknutih jezikoslovaca⁶ te da je 4. listopada 2013. u velikoj dvorani Matice hrvatske u Zagrebu organiziralo javnu tribinu „Peta obljetnica međunarodnoga priznanja hrvatskoga jezika“ na kojoj su o navedenoj temi izlagali akademici Radoslav Katičić i Mislav Ježić, prof. dr. sc. Tihomil Maštrović i urednik Ernest Fišer, a tekstovi su potom objavljeni u *Kolu* (Fišer 2013: 129: 134).⁷ Tom se prigodom akademik Radoslav Katičić u svom prilogu pita: „Zašto se međunarodnom priznanju hrvatskoga jezika u nas poklanja tako malo pozornosti, zašto je to tako slabo poznato i nikako se ne ističe, zašto mnogi od brojnih koji od nas jezikoslovaca zahtijevaju da se brinemo i zauzimamo za hrvatski jezik tomu poklanjaju tako malo pozornosti? (...) Nedvojbeno tu igra ulogu potpuna nespektakularnost toga pravnog čina koji mnogima otežava da uoče i shvate

⁶ Svoje jezikoslovne priloge u dvobroju *Kola* (XXII, br. 5-6, Zagreb, 2012.) objavili su: akademici Radoslav Katičić, August Kovačec, Mislav Ježić, Ranko Matasović i Leopold Auburger (München) te prof. dr. sc. Artur Bagdasarov (Moskva), prof. dr. sc. Tihomil Maštrović, prof. dr. sc. Mario Grčević, dr. sc. Andrea Sapunar Knežević i Mirjana Togonal.

⁷ *Kolo*, XXIII, br. 6, Zagreb 2013. Tema broja: 5. obljetnica međunarodnog priznanja hrvatskog jezika.

njegove implikacije i njegovu važnost. Nema tu baš nikakve estrade. Ljudi danas nekako teško uočuju ono što se odigrava u tišini i sasvim bez vašaarske buke. A nekima je baš i pravo da se važnost te odluke i toga događaja ne uočuje“ (Katičić 2013: 102).

8.

Ostvareni uspjeh u dobivanju međunarodne oznake *hrv* za kodnu oznaku hrvatskoga jezika u međunarodnim ISO-standardima za bibliografsku i terminološku uporabu nezaobilazan je događaj u brojnim naporima u međunarodnom prepoznavanju hrvatskoga nacionalnog i kulturnog identiteta i jedan je od navažnijih događaja u međunarodnom priznavanju hrvatskoga jezika. Pitanje identiteta hrvatskoga jezika posljednjih je godina česta tema brojnih jezikoslovnih, ali i interdisciplinarnih rasprava koje su, svaka iz svoje perspektive, pripomogle problematiziranju i razrješenju složenog pitanja. Stoga se, kad je riječ o međunarodnom prepoznavanju hrvatskoga jezika, s pravom ističe da je riječ o događaju koji je za Hrvate gotovo jednako važan kao i priznanje Republike Hrvatske kao suverene međunarodno priznate države. Ubuduće, svaki razgovor o hrvatskome jeziku morat će uključiti povijesni događaj ostvaren međunarodnim priznavanjem hrvatskoga jezika 1. rujna 2008. te će se tom velikom postignuću, nadamo se, ubuduće odrediti dolično mjesto u hrvatskoj javnoj svijesti i znanju.

Literatura

- Ernest Fišer, „Međunarodna zaštita hrvatskoga jezika“ *Kolo*, XXIII, 6, 2013., 129–134.
- Jim Hlavač, „Jezična politika i praksa u Europskoj Uniji“, *Jezik*, 53/3, 2006., str. 105.
- Mislav Ježić, „Međunarodno priznanje hrvatskoga jezika“, *Kolo*, XXIII, 6, 2013., 103–111.
- Radoslav Katičić, „Identitet hrvatskoga jezika“, u: *Međunarodno priznanje hrvatskoga jezika*. (prir. Tihomil Maštrović i Lobel Machala), Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, Zagreb 2011., 11–18.
- Radoslav Katičić, „O položaju hrvatskoga jezika“, *Kolo*, XXII, 5-6, 2012., 112–117.
- Radoslav Katičić, „Međunarodno priznanje hrvatskoga jezika i njegovo značenje“, *Kolo*, XXIII, 6, 2013., 97-102
- Snježana Kordić, *Jezik i nacionalizam*, Durieux, Zagreb 2010.

Tihomil Maštrović, Lobel Machala, *Međunarodno priznanje hrvatskoga jezika*, Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, Zagreb 2011.

Tihomil Maštrović, „Međunarodno priznanje hrvatskoga jezika“, *Kolo*, XXI, 5-6, 2012.

Tihomil Maštrović, „Peta obljetnica međunarodnog priznanje hrvatskoga jezika“, *Kolo*, XXIII, 6, 2013., 112–128.

Sažetak

Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu poslala je početkom 2008. zahtjev nadležnim međunarodnim tijelima da se hrvatski jezik napokon međunarodno prizna. Zahtjev za izmjenu međunarodnog jezičnog koda za hrvatski jezik podnesen je Međunarodnome tijelu za norme ISO 639-2 Registration Authority koji ima sjedište u Kongresnoj knjižnici u Washingtonu. Naziv *srpskohrvatski jezik*, donedavno od strane međunarodne organizacije favorizirano ime i kod jezika, nije bio u skladu s hrvatskim nacionalnim interesima i ustavnim određenjima, a s knjižničarskog motrišta predstavljao je ozbiljnu prepreku u artikuliranju hrvatskih fondova knjiga u svjetskim knjižnicama te u razmjeni bibliografskih zapisa među knjižničnim bazama.

Inicijativi Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pridružio se i Hrvatski zavod za norme, a pokrenuto je i usuglašavanje zajedničkoga zahtjeva za izmjenom postojećih međunarodnih kodova za jezike s Narodnom bibliotekom Srbije i s Institutom za standardizaciju Srbije. Zajedničkim zahtjevom tražena je izmjena postojećih troslovnih oznaka hrvatskoga i srpskoga jezika iz norme ISO 369-2 za bibliografsku upotrebu i njihovo usklađivanje s oznakama u ostalim dijelovima norme ISO 639, na način kako to najbolje odgovara realitetu vremena i nacionalnim interesima svih stranaka potpisanih u zahtjevu, tako da se umjesto dotadašnjeg *srpskohrvatskog jezika* u međunarodnu klasifikaciju jezika uvedu dva potpuno odvojena jezika: *hrvatski jezik* (s kodom *hrv*) i *srpski jezik* (s kodom *srp*). Dotadašnja oznaka *scr* koja se upotrebljavala za hrvatski jezik skraćenica je za *Serbo-Croatian-Roman* dok se za srpski jezik koristila oznaka *scc*, *Serbo-Croatian-Cyrillic*.

Službenim dopisom od 17. lipnja 2008. godine ISO 639-2 Registration Authority potvrđuje prihvaćanje zajedničkog zahtjeva dviju nacionalnih knjižnica i nadležnih državnih zavoda za norme Hrvatske i Srbije te donosi odluku kojom se odbacuje daljnja upotreba oznaka *scr* za hrvatski i *scc* za srpski jezik i određuje oznake: *hrv* za hrvatski i *srp* za srpski jezik, kao jedine važeće oznake i za bibliografsku i za terminološku primjenu. Odluka se počela primjenjivati od 1. rujna 2008.

CODIFICATION OF CROATIAN LANGUAGE IN AN INTERNATIONAL CONTEXT

(Summary)

At the beginning of 2008, the National and University Library in Zagreb sent a request to the competent international bodies that Croatian should at long last be recognised as an independent language. The request for the modification of the international language code for Croatian was submitted to the ISO 639-2 Registration Authority headquartered in the Library of Congress in Washington. The term *Serbo-Croat language*, until recently the favoured name and code of the language, was not in harmony with Croatian national interests.

The Zagreb National and University Library's initiative was joined by the Croatian Standards Institute, and the harmonisation of a joint request for the modification of existing international codes for the language with the National Library of Serbia and the Institute for Standardization of Serbia was launched.

The request required the change of the existing three letter codes for Croatian and Serbian languages in the ISO 639-2 standard for bibliographical use and their harmonisation with the codes in other parts of the ISO 639 standard in such a way as to best correspond to the reality of the times and the national interests of all the signatories to the request. Instead of the previous *Serbo-Croat language*, two completely separate languages are to be introduced into the international classification of languages: *Croatian language* (with the code *hrv*) and *Serbian language* (with the code *srb*). The previous designation *scr*, which was used for Croatian language was an abbreviation for *Serbo-Croatian-Roman* while for Serbian the marking *scc* was used: *Serbo-Croatian-Cyrillic*.

In an official letter dated June 17th 2008, the ISO 639-2 Registration Authority confirmed the acceptance of the joint request of the two national libraries and the competent state standards institutes of Croatia and Serbia, and made a decision to stop the use of the code *scr* for Croatian and *scc* for Serbian, and set the codes *hrv* for Croatian and *srb* for Serbian, making them the only valid designations for bibliographic and terminological use. This decision started to be implemented from September 1st 2008.

Keywords: Croatian language, Codification, International
Recognition of Croatian language